

„A hajszának nem szabad kifizetődnie”

Interjú Fritz Reheis filozófussal

Miért kell lelassítanunk életünket, ahogyan Ön írja?

Mivel a mindennapos hajsza nem tesz jót nekünk. A stressz által kiváltott betegségek szaporodnak, a természeti erőforrások kiapadása fenyeget, s a szociális kapcsolatok és hálók is törékenyekké válnak. Politikai szempontból különösen is megfontolandó, hogy mindenütt a gyors reagálás a lényeg, alig marad idő arra, hogy alaposan elgondolkodjunk azon, mit is akarunk tenni.

Tehát olyan mókuserékben futunk, amely egyre gyorsabban és gyorsabban forog...

S közben az az érzésünk, hogy valójában egy lépéssel sem jutunk előrébb. S ami még rosszabb: Mindig egy kicsit gyorsabban lépünk, mint a többiek, hogy legyen tartalékunk. A mókusok okosabbak: ők kiszállnak, ha már nincs kedvük a dologhoz.

Ki hajtja a kereket?

A pénz saját dinamikája, amely uralja az árucserét, s ezzel az életünket is, ahelyett hogy szolgálná. Ettől

már Arisztotelész óvott, később pedig Marx. Ma ártalmatlan színben tüntetik fel a részvényértékek logikáját. A nagyon rugalmas és szélsőségesen gyors globális tőke határozza meg a világgazdaság ütemét. A piacok, s ezzel az emberek is meghajolnak ennek üteme előtt. Egy globális és totalitárius kizsákmányolási rendszer áldozataivá váltunk.

Hol éljük meg ezt konkrétan?

Egy kórházi orvosnő mesélte el nekem szemléletesen, mi változott meg azóta, hogy privatizálták a klinikát. Korábban, amikor a városi közigazgatás üzemeltette a kórházat, a doktornőnek még volt ideje a betegek számára. Gyakran ült oda egy-egy beteg ágyának szélére, és egyszerűen csak hallgatta őt. Ma már csak arról van szó, hogy valahogy megbirkózzék a munkával. Az üzemgazdasági logika bevonásával növekszik a munkavállalókra nehezedő nyomás, az idő szűkössége abnormális mértékben megnő.

Hogyan képesek az emberek lelassítani ezt a rendszert?

Úgy, hogy kinyitják a szemüket és a fülüket, és nem hajlandók követni a neoliberális üdvöztanok hirdetőit. Az a lényeg, hogy úgy alakítsuk át a politikai és gazdasági játékszabályokat, hogy ne érje már meg az ember és a természet hajszolása. Először is átfogó módon fel kellene mérni a gyorsítás okozta károkat. Másodszor: új ingerrendszerekre lenne szükségünk: Aki tanulásával, munkájával vagy fogyasztásával további hajszába kergeti bele önmagát, másokat és a természetet, annak „hajszailletéket” vagy „hajszaadót” kellene fizetnie – az okosság elvének megfelelően, hiszen aki növeli a hajszát, az növeli a társadalmi

költségeket. Másfelől nagy lépés lenne a lassítás felé, ha jutalmat, egyfajta lustasági prémiumot kapnának azok az emberek, akik kiszállnak a kereső munkából. Harmadszor: hosszú távon az idő szempontjából vak, s csak a pillanatra irányuló kapitalizmus helyébe az időtudatos és fenntartható gazdálkodásnak kell lépnie.

Egyáltalán akarnak-e lelassítani életünkön az emberek?

Sokan. A közvélemény-kutatások során mindenesetre a meggyőző többség megvallja, hogy túl gyors az élete. Ha az emberek többsége tudatában lenne annak, micsoda egészségügyi, szociális és ökológiai költségekkel jár együtt az, hogy örökösen megerőszakoljuk saját időnket a különféle programok idejével, akkor már régóta meglenne az a többség, amely már torkig van a gyorsulással, és készen áll az ellene indított támadásra.

Miből fakad az ehhez szükséges erő?

Az erőforrást elsősorban a gyorsulás által okozott szenvedések jelentik, másodsorban a gyorsulás okainak felismerése, harmadsorban pedig a hajsza korszaka utáni jobb jövő erős és realista látomása.

Azé a jövőé, amelyhez lemondás kötődik?

Nem. A jobb élethez úgy jutunk el, ha végre abbahagyjuk a lemondást. Nevezetesen azt a lemondást, amellyel lemondunk az időjólétről és az élvezet okos formáiról. Túlságosan sokáig hagytuk, hogy az anyagi jólétre programozottság és az ostoba élvezetek örökös hajszába kergessenek minket.

Hogyan lehet szövetségeket találni a lassítási kezdeményezéshez?

A lassítás üzenete újfajta, széles szövetségre hívja meg a turbókapitalizmus minden áldozatát. Szóba jönnek a munkaidő védelméért fáradozó szakszervezetek, a családok idejét védelmező egyházak, s a környezetvédők, akik meg akarják óvni a természetet. Ezek mindeddig gyakran egymástól függetlenül, sőt egymás ellen tevékenykedtek. „Az idő ökológiája” közös nyelvet és elméletet kínál e tünetek sokféleségéhez, s az energiák egyesítésével így megsokszorozhatja az ellenállást.

Forrás: Publik-Forum, 2004/24

